

pilkapiams būdingus elementus bei tai, jog pilkapiuose, kuriuos tiriant kapų neaptikta, jie gali būti likę gerokai giliau po pagrindu.

2003 m., tyrinėjant Baltadvario pilkapy-
no pilkapį 8, buvo žvalgyta ir iširta 10 m²
kalvelėje, laikomoje karčemos vieta. Kalvelė
yra 0,25 km į P nuo pilkapyno ir apie 0,1 km
į PV nuo Lintoko ežerėlio, į V nuo Videniš-
kių–Girsteikiškio kelio. Žvalgant ir tyrinėjant
aptikta XVI–XIX a. radinių: peilio įkotė, yla,
trikampė spyna, kalvio darbo vinių ir vinių-
pleiščių, 2 batų pasagėlės, žiestų puodų šukių,
kurių dalis puošta bangelių, lygiagrečių linijų
ar įkartinė ornamentais arba dengtos žalsva
bei rausva glazūra, grindų plytelių ir plytų su
braukomis fragmentų.

BALTADVARIS BARROW CEMETERY

In 2003 and 2004 in the Baltadvaris barrow
cemetery (Molėtai district) the barrow No. 8 was
investigated. It was 1.5 m high and had 25 m in
diameter. The earth was mounded in two steps:
during the first step a small mound was piled over
the burials and two deep pits were made in it,
later the mound was surrounded with a circle of
large stones and pavements were formed, and fi-
nally a ditch was excavated on the external side
of the stone circle and a large barrow was moun-
ded. Within the barrow beneath the ground level
in the pits two inhumation burials were found.
The barrow is datable to the mid first millennium
A.D. It was mounded at the former Stone Age
settlement site.

PAŠEKŠČIŲ PILKAPYNAS

Gytis GRIŽAS

2003 ir 2004 m. buvo tęsiami Pašekščių
pilkapių (A 879) (Molėtų r.) tyrinėjimai, pra-
dėti 1999 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V.,
2000, p. 166–168; *ATL 2002 metais*, V., 2005,
p. 61). Iširti du pilkapiai 11(5) ir 18(6) cen-
trinėje pilkapyno dalyje, prie keliuko Pašekš-
čiai–Briedinė (iš viso 214 m² plotas). Pilkapių
pakraščius naikino intensyvi kelių erozija.

Pilkapio 11(5) sampilas buvo labai su-
plokštėjęs, vos 20 cm aukščio, apie 6 m skers-
mens. Pilkapio sampilą supo akmenų vainikas,
kuris fragmentiškas, geriau išlikęs tik PR–
PV pilkapiro pusėje. Vainikas krautas ant
pagrindo lanku vienoje linijoje iš 20x17x30–
60x40x45 cm dydžio akmenų. Tarpuose tarp
akmenų pastebėta dešimt tamsių apie 10x15–
25x20 cm dydžio ovalių dėmių – buvusių
akmenų žymės, idealiai atitikusios vainiko pe-
rimetrą. Išlikusi vainiko dalis sukrauta vienu
aukštu, tik keliose vietose akmenys sukrauti

vienas ant kito. Vainikui priskirtinos ir ŠV bei
V krašte rastos akmenų sancaupos.

Pilkapį supo du lenkti grioviai. Š griovys
12 m ilgio, nuo 10 cm iki 40 cm gylio. Jo
plotis neviršijo 1 m. Visame griovyje mėtėsi
pavieniai nuo 5x5x5 cm iki 20x15x10 cm dy-
džio akmenys, nesudarantys jokios sistemos,
bet rodantys akmenų vainiko pėdsaką Š pil-
kapiro pusėje. P griovys 6 m ilgio, 1–1,2 m
pločio ir iki 50 cm gylio, pripildytas pilkšvu
smėliu su juoda ir pilka anglinga žeme. Šiame
griovyje 20 cm gylyje aptiktas ratas iš 16 ak-
menų, besijungiantis su aukščiau esančiu pil-
kapiro akmenų vainiku.

Po pilkapiro pagrindu centre išryškėjo
250x130 cm dydžio dėmė, orientuota V–R
kryptimi – *griautinis kapas 1*. Kapo duobė sta-
čiais kraštais, 75 cm gylio nuo pilkapiro pa-
grindo apačios, lygiu dugnu. Duobės užpildas
pilkšvai rusvo smėlio, viršutinės dalies pakraš-

čiuose matėsi pilko smėlio juosta, kuri palaipsniui išnyko. 65 cm žemiau pagrindo ir 40 cm nuo duobės Š galo atsidendę žmogaus kaukolės liekanos viršugalviu ant duobės dugno. Keli smulkūs kaulų fragmentai aptikti per 10 ir 30 cm nuo kaukolės, tačiau jie anatomiškai neidentifikuoti. 60 cm nuo duobės R galo aptikti kairės kojos kaulo fragmentai. Duobės V gale žemiau kaukolės, 30x40 cm plotelyje, rasti 77 karoliai: 38 stikliniai, 38 emalio bei vienas alavo. Nuo kaukolės į R, centrinėje duobės dalyje gulėjo žalvarinė apyrankė. Ji pusantrios apvijos, tordiruota, tačiau labai blogos būklės, žalvaris visai sunykęs. Kape palaidota moteris, orientuota V–R kryptimi, galva į V.

Pilkapis 18(6) buvo apie 6 m skersmens labai suplokštėjusiu 25 cm aukščio sampilu. Nuėmus samanas, pradėjo dengtis pavieniai akmenys, išryškėjo akmenų juosta, kertanti perkasą Š–P kryptimi. Ji sukrauta iš 59 akmenų (13x15x10–20x25x25 cm dydžio). Akmenų juosta buvusi kaimo dirbamų laukų rėžių riba. Spėjimą patvirtino lygiagrečios juostai arimo vagos, išryškėjusios nuskutus miškožemį pilkapio sampilo P paviršiuje. Rėžių riba iš akmenų tęsėsi už perkasos ribų į P, kur akmenys vietomis kyšo iš samanų sluoksnio. Miškas pilkapyne pasodintas tik XX a. 6-ajame dešimtmetyje. Pasak vietinių gyventojų, prieš Antrąjį pasaulinį karą pilkapyno teritorija buvo ariama ir laukai priklausė kaimui. VAK archyve yra išlikęs Pašekščių kaimo gyventojų B. Bakano pasižadėjimas nearti pilkapių. Tikėtina, kad vienas iš aptiktų rėžių priklausė minimam ūkininkui. Tai įdomus archeologijos duomenimis patvirtintas Lietuvos istorijos faktas, sietinas su XVI a. valakų reforma. Beje, kaimo daržuose 2002 m. rastas Jono Kazimiero 1666 m. Lietuvos šilingas, šiuo metu saugomas LNM Numizmatikos skyriuje.

Pilkapio sampilą supo akmenų vainikas, kurio išlikusi dalis iš 14-os akmenų. Penki

vienas šalia kito ir vienas atokiau – puslankiu sustatyti (20x25x20–30x35x40 cm dydžio) akmenys rasti pilkapio sampilo PR krašte. Kiti pavieniai vainiko akmenys išsimėtę po visą vainiko perimetrą. Visi vainiko akmenys natūralūs, raudono ar melsvo granito su stambaus žėručio priemaišomis. Pastebėta, kad lygesnioji akmens pusė atsukta į pilkapio centrą. Vainikui priskirtinos ir tamsios pilkos dėmės ant pilkapio pagrindo ar smėlio fone šalia vainiko akmenų. Iš viso fiksuota 11 ovalo formos (8x8–13x10 cm dydžio) dėmių, kurios žymi išrinktų vainiko akmenų vietas.

Pilkapį supo lenktas griovyvys iš Š–V–P pusės ir duobė. Griovyvys 16–17 m ilgio, 10–40 cm gylio ir iki 2 m pločio. Įžemio fone jis išsiskyrė smėlio su angliukais ir pilko smėlio juosta. Griovyvyje mėtėsi pavieniai 20x15x10 cm ir visai maži 5x5x5 cm dydžio akmenys, nesudarydami jokios sistemos, bet rodantys akmenų vainiko buvimą Š–V–P pilkapio pusėse. Daugiausia akmenų rasta griovio vidurinėje (giliausioje) dalyje. Pačiame griovio Š gale, 20 cm gylyje rastos trys keramikos šukės. Tai vieno puodo grublėtu paviršiumi dalys.

Duobė kiek lenkta, ištęsto ovalo formos, 5x3 m dydžio, aptikta P pilkapio krašte. Ji išsiskyrė po miškožemio sluoksniu pilko ir juodo smėlio dėme. Duobės gylis buvo 10–55 cm. Duobėje gulėjo 36 akmenys, visi rasti viršutinėje iki 25 cm gylio jos dalyje.

Pilkapio P krašte po sampilu, pagrindo fone, 20–25 cm gylyje nuo pilkapio viršaus išryškėjo stačiakampio formos 250x150 cm dydžio duobės kontūrai, orientuoti V–R kryptimi (303°) – *griautinis kapas 1*. Įžemio fone dėmė išsiskyrė kiek tamsesniu smėliu su pavieniais angliukais. Duobės kraštai statūs, dugnas lygus, pasiektas 128 cm gylyje nuo pilkapio viršaus ir 90 cm giliau pagrindo. Preparuojant kapą 30 cm gylyje žemiau pilkapio pagrindo linijos aptikti akmenys: keturi V, du

R gale ir vienas prie P sienelės. Ant duobės dugno prigludę prie sienelių rasti devyni akmenys (du 29x20x15 ir 18x10x10 cm ir septyni 6x7x5–10x13x6 cm dydžio).

Duobės V gale, 80 cm gylyje žemiau pagrindo rasta kaukolė. Mirusysis buvo orientuotas V–R kryptimi, galva į V. Kaukolė gulėjo apvirtusi ant viršugalvio, veidinė dalimi į Š. Kiek žemiau šalia kaukolės rastas suskilęs apatinis žandikaulis, arčiau duobės Š krašto gulėjo trapios kairės rankos kaulo liekanos. Tai visos griaučių liekanos. Duobės centre, 13 cm nuo apatinio žandikaulio aptikta žalvarinė grandelė, nuo jos dar žemiau ir arčiau P sienelės – sulūžęs į dvi dalis įvijinis 1,5 apvijos žiedas, susuktas iš pusapvalio skerspjūvio žalvarinės juostelės. Duobės centre juosmens srityje buvo geležinė apskrita sagtelė su liežuviu. Aukščiau kaukolės rasti smulkūs sulūžusio įvijinio antsmilkinio fragmentai. Keli fragmentai aptikti prilipę prie kaukolės dešiniojo smilkinio kartu su 30x30 mm dydžio odos gabalėliu ir dviem siūliukais bei smulkiais medžio gabaliukais. (LNM restauratorės R. Kubiliūtės duomenimis, oda nerauginta). Kape palaidota moteris.

Pilkapio Š krašte, po sampilu, pagrindo lygyje, 15–25 cm gylyje nuo pilkapio viršaus išryškėjo stačiakampio formos 320x150 cm dydžio duobės kontūrai, orientuoti V–R kryptimi (303°), – *griautinis kapas* 2. Duobės dėmė sudėtinga: kraštuose – iki 30 cm pločio juodos degėsių juostos smėlio su angliukais fone, centre – 250x120 cm dydžio šviesaus smėlio stačiakampis. Duobės viršuje, jos R dalyje ant šviesaus smėlio dėmės sudėta 14 akmenų. Jau pagrindo lygyje pastebėtas perkasimas. Jis puslankiu kirto šviesaus smėlio dėmę ir tiksliai sutapo su dėmės Š kraštu. Nuskutus pagrindo sluoksnį iki žemio, 40–47 cm gylyje duobė įgavo iššęsto ovalo formą ir sumažėjo iki 260x130 cm. Įžemio fone šviesų

smėlį supo ištisinė juodai pilka 10–20 cm pločio juosta, žymėjusi kapo kontūrus. Kapo duobės kraštai statūs, su dviem laipteliais 55 cm gylyje, kur plotis siaurėjo iki 50 cm. Dugnas lygus, pasiektas 1,17 m gylyje nuo pilkapio viršaus ir 0,77 m nuo žemio viršaus.

Preparuojant kapą žemiau pagrindo irgi aptikta akmenų, daugiausia prie duobės PR sienelės. Iš viso duobėje rasti 24 įvairaus dydžio akmenys: du duobės V galo kampuose, dar keli išsimėtę kapo užpilde. Prie duobės PR sienelės krašto po akmenimis rasta apie 5–20 cm pločio ir iki 4 cm storio suanglėjusi lenta (?). Ji gulėjo prigludusi prie sienelės ir leidosi gilyn duobės R gale nuo 34 iki 53 cm.

Kapo duobės laiptelius iš abiejų pusių žymėjo 4–10 cm pločio anglingo smėlio juostos. Iki pat duobės dugno kapo V gale buvo galima atsekti perkasimo ribą, kuri sutapo su kapo Š sienele, kapo pjūvyje ji tiesėkė 37 cm. Perkastame sluoksnyje, 0,5 m gylyje, kapo duobės centre, arčiau sienelės gulėjo apverstas kaukolės skliautas. Nejudintoje kapo dalyje aptikti kiti griaučių fragmentai: centre – dubens kaulų dalis, arčiau R galo – kojų kaulų fragmentai. Mirusysis buvo orientuotas V–R kryptimi, galva į V. Duobės centre prie dubens kaulų gulėjo du geležinio peiliuko fragmentai. Peiliukas tiesiais ašmenimis ir kiek lenkta nugarėle, trikampio skersinio pjūvio. Netoli duobės V galo ant duobės dugno surastas rausvo emalio karolis vienu nuskilusiu kraštu. Tai dalinai suardytas berniuko kapas.

Abu pilkapiai datuoti IV–V a.

PAŠEKŠČIAI BARROW CEMETERY

In 2003 and 2004 in the Pašekščiai barrow cemetery (Molėtai district) the barrows No. 11 (5) and 18 (6) damaged by the road were investigated (an area of 214 m² in total). The barrow No. 11 (5) was 0.62 m high and had 6 m in dia-

meter. It had a stone circle and two ditches around it. Beneath the basement at the depth of 0.67 m a female inhumation was found. Her head orientated W; she had a necklace of glass beads and a bronze bracelet. The barrow No. 18 (6) was 0.27–0.35 m high and had 6 m in diameter. It also had remains of a stone circle, a ditch and a pit. Be-

neath the barrow basement two inhumation burials were found. They were buried heads orientated W. In the first burial there was a female; she had a buckle, a temple ornament and a ring. In the second partly robbed out burial there was a boy; he had a knife and an enamel bead. The barrows are datable to the 4th–5th century.

STAVIŠKIŲ PILKAPYNAS

Gytis GRIŽAS

2003 ir 2004 m. buvo pratęsti Staviškių pilkapyno (Vilniaus m.) tyrinėjimai. 1998, 1999 ir 2002 m. archeologinių tyrinėjimų metu surasti trys pilkapiai, du iš jų ištirti. Taip pat rastos II–IV a. gyvenvietės žalvario lydimo dirbtuvių liekanos (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 168–170; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 62). Pilkapiai vizualiai iš aplinkos neišsiskiria. Jų sampilai sulyginami Neries potvynių metu. 2003 ir 2004 m. Staviškėse ištirtas 254,5 m² plotas.

2003 m. ištirta pilkapio 3 vieta, 111,5 m² plotas. 1999 m. tyrinėjimų metu aptiktas šio pilkapio Š griovio kraštas. Pilkapio sampilas praktiškai sunaikintas, po armeniu iki pagrindo likę vos keli centimetrai sampilo. Pilkapis buvęs apie 6–7 m skersmens, iš Š, R, P pusės apjuostas 1–1,5 m pločio, 0,4–1 m gylio griovio, o ŠV – ovalios 3x4 m dydžio, 1 m gylio duobės. Griovys ir duobė užpildyti skirtingos spalvos sluoksniais (du pilki Neries potvynio suneštų sąnašų, sampilo smėlio ir degėsių sluoksniai). Per visą pilkapio plotą rastas ryškus iki 10 cm storio pagrindo sluoksnis. Pilkapio griovio PR dalyje nuslinkusio sampilo smėlyje rastas *degintinis kapas 1* – 48x80 cm dydžio ovali rusvo smėlio dėmė su degintiniais kauliukais. Kape aptiktas geležinis peilis tiesia nugarėle su įsmaugta įtvara, smulkūs žal-

varinės juostelės fragmentai ir lipdytos keramikos šukė.

Degintinis kapas 2 surastas nuslinkusio į duobę sampilo smėlyje. Kapo kontūras neišsiskyrė, pastebėta degintinių kaulų koncentracija 1x1 m dydžio plote. Tarp kaulų gulėjo vienintelė įkapė – apvalaus skersinio pjūvio geležinė yla su trumpa siaurėjančia ir plonėjančia stačiakampio pjūvio įtvara. Apyrankės fragmentas ir yla rasti griovyje. Matyt, jie buvo iš dar vieno kapo.

Duobės dugne juodame degėsių sluoksnyje surasti paaukoti daiktai: vienas sveikas ir pusė kito molinio dvigubo nupjauto kūgio formos verpstuko, žalvarinis įvijinis karolis ir perlūžusi pusiau žalvarinė masyvi apyrankė storėjančiais galais.

2004 m. buvo nutarta paieškoti daugiau išlikusių pilkapių į V nuo pilkapio 3, Riešės upelio link. Atmatuotos aštuonios žvalgomosios perkasos, iš viso 138 m² plotas. Visuose tyrinėtuose plotuose aptikti du didesni ar mažesni Neries potvynių sunešti sąnašiniai sluoksniai. Aptikta ir naujų pilkapių liekanų. Perkasoje VII surastas apie 7 m ilgio, 1,5 m pločio ir 50 cm gylio pilkapio 4 griovys. Perkasoje VIII surastas pilkapio 5 griovio kraštas, kurio gylis siekia 90 cm. O perkasoje II surasta dar viena ovali apie 2x2 m dydžio, 80 cm gylio